

Jürgen Beyer, Ph.D.

forskarassistent
Baltic and East European Graduate School
Södertörns högskola
S-141 89 Huddinge
<jurgen.beyer@sh.se>

gæsteprofessor
Eesti ja võrdleva rahvaluule õppetool
Tartu Ülikool
EE-50090 Tartu
<jyrjen@haldjas.folklore.ee>

Projektforslag vedrørende „Estlands svenskar. Språk, historia, kultur“

Jeg kunne tænke mig at bidrage med følgende projekter af større og mindre omfang, delvis udført af mig selv og delvis i samarbejde med eller helt af andre.

1) *En disputats om anvendelsen af det skrevne ord blandt estlandssvenskere, estere og letter i perioden fra ca. 1630 til 1820.* Naturligvis vil jeg indenfor rammen af det estlandssvenske projekt fortrinsvis arbejde med den estlandssvenske del af materialet. En sammenligning med esterne og letterne er dog meget relevant, meget mere end f. eks. en sammenligning med såkaldte nationale mindretal i Vest- eller Sydøsteuropa. Denne bog skriver jeg alene.

2) *Udgivelse af svensksprogede tryk fra Østersøprovinserne som (elektroniske) faksimiles på CD'en.* Når det gælder tryk beregnet til estlandssvenskernes brug, handler det sig for perioden indtil 1800 om ca. 7 tryk (for det meste ABC-bog, katekisme og salmebog). Efter 1800 stiger trykkenes antal og variationsbredde. Udgivelsen kunne kombineres med en database, som muliggør søgninger efter forskellige kriterier (jvf. database med tryk fra tiden indtil 1710, publiceret af Det Estiske Historiske Arkiv som CD og på <http://www.eha.ee/plakatid> - kun ét af disse ca. 1100 tryk er dog relevant i en estlandssvensk sammenhæng). Udgivningsprojektet kunne udvides til at omfatte alle svensk- og finsksprogede tryk fra Østersøprovinserne. Herved ville antallet af titler stige til ca. 170 for tiden indtil 1800. En stor del af denne litteratur er kun bevaret i ét eller ganske få eksemplarer. Faksimileudgaven ville yde et bidrag til bevarelsen af dette kulturarv.

En foreløbig bibliografi over svensk- og finsksprogede tryk for tiden indtil 1800-tallet er allerede blevet udarbejdet af undertegnede. At få disse tryk opsøgt, scannet og registreret i en database kræver assistentbistand. Afhængigt af omfanget (kun „estlandssvenske“ tryk indtil 1800 eller alt indtil 1945) vil der måske være tale om et kvart til to hele årsværk.

3) *Edition af Ormsös gamle gravsten på CD'en.* På Ormsös kirkegård står en stor samling ringkors med indskrifter over de afdøde. De ældste sten stammer fra slutningen af 1700-tallet. Teksterne er ganske fåmælte (navn, dato for fødsel og død, bibelvers), men alligevel interessante. De synes at indeholde systematiske stavefejl, som muligvis beror på den lokale dialekt. Desuden gemmer de naturligvis personalhistoriske oplysninger. En udgave på CD'en kunne indeholde følgende: foto, transskription og supplerende data - dels angående gravstenene (material, skrifttype, bevaringstilstand, placering på kirkegården), dels angående den afdøde fra andre kilder (f. eks. fra kirkebøgerne, der opbevares på Det Estiske Historiske Arkiv i Tartu). Al tekst skal også være søgbar.

En udførlig indledning burde behandle stenenes kunsthistoriske betydning og deres forhold til lignende gravmonumenter i Estland, Finland og Sverige. Desuden må der gives oplysninger om stenenes fremstilling. Blev de lavet af en professionel stenhugger? Hvem valgte teksterne? Hvilket udsnit af befolkningen blev begravet på denne måde? Disse spørgsmål har ikke mindst betydning for en analyse af indskrifternes sprog. Projektet kunne udføres som specialeopgave eller ph.d.-afhandling i nordisk filologi eller kunsthistorie (måske af én studerende i hvert fag). Desuden kræves der teknisk assistance til teksteditionen. Projektet vil have en vis praktisk betydning for fredningsmyndighederne og for turisterne på Ormsö.

4) *Analyse af estlandssvenske katekismer og salmebøger fra 1700-tallet.* Svebilus' katekismusforklaring og den officielle salmebog fra 1695 blev også udgivet i Estland (1731; 1742, 1767). Titelbladene forblev stort set uændrede, men indholdet blev revideret i pietistisk, hvis ikke herrnhutisk ånd. En analyse af forskellene mellem udgaverne og af konsistorieprotokollerne burde kunne forklare, hvad der ligger bag disse - set fra et rigssvensk perspektiv - skandaløse ændringer. Dette projekt ville også egne sig for en specialeopgave, muligvis også i andre fag end nordisk filologi, f. eks. i teologi.

Jeg er villig til at lede de enkelte delprojekter og til at vejlede de involverede studerende, så vidt jeg er kompetent til det (det er jeg bestemt ikke på det dialektologiske område!).

Budget:

Jürgen Beyer: for perioden fra januar 2005 til juni 2006: 1/2 årsværk, for tiden fra juli 2006 til december 2009 hele årsværk (i alt 4,25 årsværk).

(Ph.d.-)studerende: 7 årsværk

Assistentter: 1 til 3 årsværk

Materiale: Digitalt kamera til registreringen af gravstenene på Ormsö (kan måske lånes)

Scanning: bestillinger af mikrofilm / digitale kopier fra biblioteker i Sverige, Estland, Finland, Letland osv.